



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

### **Acta Ecclesiae Mediolanensis**

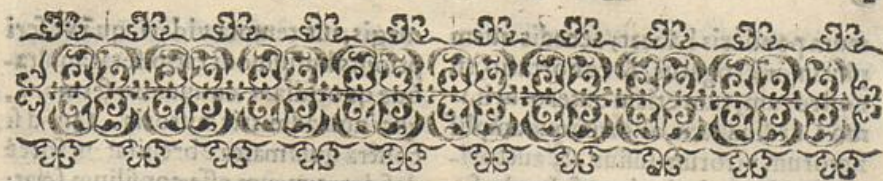
Actorvm Ecclesiae Mediolanensis, Pars Tertia - In Qva, Liber Memorialis Ad  
populum Ciuitatis, & Dioecesis Mediolanensis, A Beato Carolo Borromaeo  
Titvli Sanctae Praxedis compositus continetur

**Borromeo, Carlo**

**Brixiae, 1603**

De Caroli parentibus. Cap. 1.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-10502**



DE  
 VITA ET REBUS GESTIS,  
**CAROLI CARD.**  
**S. PRAXEDIS,**  
**ARCHIEPISCOPI MEDIOLANI.**

*Liber Primus.*



**C**VM varia hominum genera, multiplicemque vitam conditionem intueor, per beatos equidem illos inter omnes existimo; qui cum vitam optimis institutis, ac virtutibus exultant, Deo iuvante agant; ceteros exemplo salutariter movent; & ad bene, beateque vivendum, pietatemque egregie colendam alliciunt. Atque utinam illud nobis quoque contigisset. sed quando ab eiusmodi felicitatis gradu longissime absumus; in eo saltem libenter nos laborare par est; ut aliorum laudes, sanctitatem, egregiamque facta literis commendemus; quibus omnium, si fieri possit; animi excitentur ad imitationem. Quæ igitur Carolus Cardin. S. Prax. Archiep. Med. gessit; quæque nobis virtutis, & religionis exempla reliquit; ea quantum genus hoc operis postulat, egoque; diuina ope facere potero, memoriamque utilitatem costitui. nam nisi mihi oblata materia nimis placet; quam placere tamen existimo,

Pars I I I.

quantum veritas patitur; Caroli vitam abundat in omni virtutum genere documentis; quæ Dei sacerdotibus in primis, tum pijs quoque omnibus proposita, magna pietatis, ac salutis adiumenta possunt afferre. Opus quidem est omnino difficultatis plenum, res eorum gestas, qui proximè vixerunt, mandare literis. cum enim multos ad huc esse superstites necesse sit; qui vel eas ad se res pertinere; vel easdem se quoque minime ignorare putet. multorum quoque sermones oportet, que resque non paucas excitari, alij se notatos; præteritos alij queruntur: hic aliquid dictum, aut minus verè dictum; ille omisum aliud expostulat. ita scriptoris labori; quem neque leuem, neque modici temporis esse intelligentes norunt; non parùm additur offensionis, & incommodi. At illud suscipere negotium, in quo diuinæ gloriæ quis, & salutis suæ seruiat; tum pijs omnibus, qui nunc sunt, & futuris erunt temporibus gratificetur, ac prosit; tantum habere commodi par est ac iucunditatis; ut humanas omnes longe superet difficultates, ac molestias. Hæc apud me ratio cum pluri-

A a m m

mum ponderis habeat; accedit quam plurimorum rogatus, & cohortatio, tum nostrorum, tum etiam exterorum: immo Cardinalium, aliorumque amplissimorum virorum iussus, & auctoritas. Nam quod ad rei perficiendam facultatem attinet; dicam liberè, quod sentio: eloquentiam, historiamque scribendam artem concedens multis; rerum ipsarum notitiam, veritatemque iure mihi vendicare posse videor: immo eum quoque, in hac occupatione mea, laborem, ac diligentiam; quæ cum rebus ipsidem eruendis, ac explicandis necessaria sit; ut ab alio tamen adhiberetur, semper equidem sum veritus. posteaquam enim Carolo meo ut Patri optimo in disciplinam tradidi; animo quasi præfagiente; quid ille ageret in dies observans, seposui diligenter, quæ usus ad huiusmodi negotium quandoque posceret. deinde præter illa, quæ Caroli familiares, atque intimi diligenter à me interrogati contulerunt: & præter scripta quamplurima ex ecclesiæ Mediolanensis tabularijs deprompta epistolarum ipsius ad alios, aliorum ad ipsum amplius triginta millia, quas ille diligenter seruari iussit, peruolutavi: ut carpens undique, ordineque componens plenum opus efficiam; & quod in primis querendum est, certissimis testimonijs in omnes partes confirmatum. quæ res faciet; ut si non optime, verè certè conscripti libri conscientia fruam. Ac si quemadmodum his adiuventis extrinsecus assumptis abundamus; ita potuissemus ad ea penetrare; quæ pro suo virtutis occultandæ studio, verisimile est, Carolum nota esse nemini voluisse: maior ad diuinæ benignitatis prædicationem sine dubio pijs animis per nos materies offerretur. Qui aliquid à nobis omissum obijcient, eos meminisse par est, non oia tamè ab vno dici posse: quos item monere minimè alienum fuerit, fortasse quæ ipsi desiderant; minuta

magis, aut remota videri, quàm ut scriptiois huiusmodi ratio ferat: multaque quotidiano conuenire sermoni, quæ non admittit historia. Quod si contra quis maiorem breuitatem forte desideret; meum esse consilium sciat; non præcipua solum breuiter decerpere; quod vitam alicuius conscribentes facere plerumque solent; sed paulo latius, tum ab eius ortu rerum gestarum historiam, usque ad mortem complecti; tum mores etiã proprio loco describere. cuius rei scriptores clarissimos auctores habemus; tum viros etiã grauissimos, qui ad plurimorum documentum ita faciendum arbitrati, nobis id persuaserunt. De quibusdam cum honore, vel offensione nominandis: primò illud mihi pace omnium concedi peto: ut neque alicuius nomen, laudemve prætereã, si occurrat; quod sanè faciam libentissimè: neque affectem, si longius ab instituto cursu petenda sit: deinde cum à veritate, vel paululù discedere, nefas homini præfertim huius ordinis, existimari: quæ vera sunt, & sileri non debent, ita proferre constitui, ut nullius factum contumeliosè improbem; excusam verò etiam studiosè, si detur facultas, quin ut omnem offensionem vitare possim diligentius; illud mihi præscripsi; licet de publicis, manifestisque rebus nominatim narrare possim; eorum nomina tamen, silentio præterire, quorum posteris, familiaeue hoc fore gratius existimaui. Ita, quemadmodum spero, & satis veritati factum erit; neque vllius erit offensa mihi pertimescenda. Qui hac ratione scribat historiam; ei (ni fallor) ab ijs quoque, qui scribi nollent, de adhibita moderatone habenda gratia est: quam vtrum esset alius adhibiturus, incertum est: vtrum verò eadem alius scripturus, minimè dubium. Meam denique spem in Dei benignitate positam habeo; cuius beneficio confido fore; ut ad piorum animorum fructum salutarerem,

De Caroli  
parentibus,  
Caput 1.

& etiam sine iusta cuiusquam quere-  
la susceptum munus conficiam. *videtur*  
Borromeæ gentis antiquitatem,  
aut splendorem, non est, vt equidem  
existimo, cur hoc loco demonstrare  
coner: nã & satis per se nota res est;  
& ea curâ parum conuenire videtur  
de Borromeo illo scribenti, qui ad-  
mirabili quadam christiani animi cel-  
situdine, fluxa, & caduca omnia hu-  
ius vitæ ornamenta contempsit. De  
eius verò parentibus aliquid est attin-  
gendum; vt in ijs ignoscas, quod di-  
uinitus traditum est; parentes, qui iu-  
stam, simplicemque vitam agunt, bea-  
tos relinquere filios. Gibertus igitur  
Federici filius Borromeus, Me-  
diolanensis, vnâ cum tribus fratribus,  
Iulio Cæsare, Francisco, & Diony-  
sio Aronæ Comes; in ea parte ditio-  
nis Mediolanensis, quæ est circa Ver-  
banum lacum; præter Aronam ipsam;  
vicos, castellaque multa habuit in sua  
potestate. Is Carolum inter alios, de  
quo scribere instituimus, ex Margari-  
ta suscepit, sorore Pij Quarti Pont.  
Max. & Ioan. Iacobi Medicis, illius  
clarissimi bellatoris, cuius res gestæ  
magnam ferè apud omnes Europæ na-  
tiones habent admirationem. Magna  
Gibertus, pro eorum temporum con-  
ditione; innocentia fuit, ac pietate.  
omnes animæ labes, etiam eas, quæ vi-  
dentur exiguæ, valdè pertimescebat:  
idcirco saltè octauo quoque die sacer-  
doti peccata sua cõfiteri solitus fuit;  
& sanctissimū Eucharistiæ cibum su-  
mere. Præscripta sacris legibus ieiu-  
nia, quadragenarij præsertim tempo-  
ris, ipse piè coluit, & à suis insit ritè  
feruari. Horis canonicis eadem, qua  
sacerdotes præcatione utebatur; idque  
humi positis genibus: tum tanto stu-  
dio; vt nihil mane prius incipere, ne-  
que domo pedè efferre soleret, quàm  
quod eo tẽpore præcationis eiusmodi  
debeatur, & quod ipse item adde-  
re consueuerat, persoluisset. Diuina  
ope mirè in modū confidebat, vt sa-

pè alijs periculi alicuius timore per-  
territis, ipse præcipua quadã constan-  
tia Deo fretus nihil timere videretur.  
Fiducia fuit illa non mediocris, miri-  
fico diuinæ benignitatis officio remu-  
nerata; quæ magna vtens erga pauperes  
liberalitate, nõ valde pro dignitate  
sua tñ, humanis opibus instructus; cū  
moneretur à quibusdam, plures ei fi-  
lias, quas tñ ex Margarita, tñ ex alia  
vxore habebat, in matrimonium esse  
collocandas; piè respõdit, si curæ sibi  
Christi pauperes essent, Christo fi-  
lias suas fore. id quàm fèliciter eue-  
nerit, infra demonstrabitur. Illū in e-  
genis iuuandis præcipuè morè tene-  
bat; vt non ante vnquam accūberet,  
quàm eis elemosynã, neque eã par-  
uam misisset; quasi indignū se existi-  
maret, à quo Dei dona sumerentur,  
ni si prius ipse ex ijs elargitus esset, quæ  
Dei benignitate possidebat. Quod  
plures vxores duxerit, non ideo tñ  
non castitatis fuit amatissimus: à qua  
violanda maximè semper abhorrere  
visus est. Cū malos in domo sua mo-  
res ferrè non poterat; tñ maledicta in  
Deū ita horrebat; vt familiares, si in  
ea inciderent, domo statim eijceret;  
nullãque prorsus accipere vellet excu-  
sationē. In reliqua domestica cura; in  
populis suis regendis; in priuatis pu-  
blicisque rebus agendis, cū pietatis pru-  
dentiaque laude versatus est. Viro  
minime fuit dissimilis vxor Margari-  
ta, lectissima foemina, & ab omni mu-  
liebri leuitate, siue vestimenta, siue  
aliud quiduis spectaretur, penitens alie-  
na. quæ domesticis rebus piè, frugali  
terque curandis intenta; cū ad proxi-  
miorē ecclesiã modestissimo cultu  
rei diuinæ causã quotidie accessisset;  
domo ferè non prodibat; nisi quan-  
doque ad virginum collegia, sacraue  
alia loca religionis ergò proficiscere-  
tur. Tales fuere Gibertus, & Margari-  
ta; vt dignū parētibus filiū agnoscas:  
parentes verò ita filio dignos; vt præ-  
cipuò tñ Dei munere, quemadmodū

christianæ reipublicæ utilitas postula-  
bat, lōge, multūq; sint ab eo superati.

Nascitur Ca-  
rolus fit Ab-  
bas, & iurif.  
consultus.

CAP. II.

Natus est Carolus in arce Aronæ,  
postridiē Cal. Octobris anno salutis  
M. D. XXXVIII. quem adhuc pue-  
rum, clericali vestitu, ad eius mores  
valde accommodato, pater indui cu-  
rauit. A primo ætatis tēpore non ob-  
scura solidę pietatis signa dedit. cum  
enim tempus, quod dabatur literarijs  
exercitationibus vacuū, socij in pue-  
rilibus ludis ponerēt; ipse diuino cul-  
tui multò libentius, eo spatio operā  
dabat. vagabantur alij per urbem ani-  
mi gratia: ille verò, de eorū se socie-  
tate subducens, vel religiosiores ec-  
clesias adibat, vel domi pię præcabat,  
& diuini cultus imaginem quandam,  
paruis altaribus constituendis ornan-  
disque puerili quodā pietatis studio,  
& oblectatione referebat. Cum ætate  
paulò magis procisset; ecclesię san-  
ctorū Gratiniani, & Felini Aronēsis  
sacerdotium, Abbatia nomine, quod  
dudum in familia Borromeia perman-  
nebat, accepit. Atq; cum humaniori-  
bus literis satis operæ dedisse videre-  
tur; Ticinum, vt ciuiliū legum, & sa-  
crorum canonum studia coleret, sese  
Patris iussu contulit. Tantula ætate  
cū esset sacerdotij sui fructus sacros  
esse reputans; quorū sibi, vtpote Ab-  
bati, Deo reddenda ratio esset; patrē,  
cuius alioqui voluntati obsequi dili-  
gēter studebat, modeste monuit, qui  
vnā cum ceteris facultatibus suis ad-  
huc Abbatie res dispensabat: minimē  
id sibi iustum, neutriusq; saluē cōsen-  
taneum videri; qui fructus sibi super-  
essent, eos in rem familiarem conuer-  
tij; ac non potius dari pauperibus. qd  
pius pater, tantum abest, vt molestē  
acceperit, vt filij religione, præclara-  
que indole lætus, ac præ gaudio la-  
chrymans; administrationem ei sine  
mora reliquerit. quod si patri aliquid  
ex ijs, necessarij tūptus causa, opus  
erat; mutuū dabat filius; quod ei po-  
stea, vel egenis restitueretur. Ticini

nec ab æqualium suorum vitæ cultu  
abhorruit; & pietatem, honestatemq;  
coluit diligenter. Ne insignes in lite-  
ris progressus habere videretur; inge-  
nij motus ad explicandum haud latis  
expediti faciebant. Nuper ex eius so-  
cijis quidam narrabat: eo se tempore  
sēpius Caroli patientiam esse admira-  
tum; quod neque aduerso aliquo ludi  
euentu, neque famuli cuiusquā igna-  
uiā commot⁹, quidquam faceret, aut  
loqueretur vmq; quod contume-  
liam, aut liberiolem indignationem  
præ se ferret; eluxisse quoq; in eius  
moribus addebat animum excelsum,  
ac mētem ab humanis cupiditatibus,  
ambitioneque alienam. cum ei vlti-  
mo ferē iuris studiorum tēpore, Io.  
Angelus Cardinalis Medices auun-  
culus Abbatiam Romanianam contu-  
lisset, & præterea Caluentianum, vt  
appellant, Prioratum; de collegio ex  
ijs opibus Ticini constituendo iam  
tū cogitare, ac loqui cœpit: seque  
aiebat, modico sumptu, procul huma-  
no splendore, etiam turē vitam liben-  
ter acturum; modo talis collegij cō-  
modum, atque ornamentū familię, pa-  
trijq; afferret suę: quod alia ratione  
postea præclare factum vidimus. eam  
animi moderationem, atq; æquabili-  
tatem, haud maxima præsertim inge-  
nij celeritate coniūctam, quidā quasi  
tarditatem, abiectiōemque despice-  
re videbantur: cum tamen & ipsius  
adolescētię acta non obscure, &  
posterioris temporis res gestę multo  
illustrius, longe aliter se rem habuis-  
se demonstrarint; at enim moderari  
animo capi caducis rebus; & que ve-  
rē magna sunt, rei que publicę utilia  
amare, & querere; non tardi, vel abie-  
cti, sed præstantis ingenij est. Nō con-  
fecerat Abbas iuris disciplinæ cursū,  
cum eius pater ex hac vita migravit,  
annos natus quadraginta septem. qua  
de re, licet Federicus frater esset na-  
tu maior; rerum familiarium sum-  
ma, propter prudentiam, moruna-  
que